

VOLKSKUNST

Driemaandelijks tijdschrift voor de studie en de verspreiding van de Vlaamse volkscultuur

JAARGANG 43 :: NUMMER 3 :: SEPTEMBER 2019

* :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaams Dansarchief :: Vlaamse Dansarchief :: *

* :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaamse Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: Vlaams Vendelarchief :: *

* :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: Streekdrachtencommissie :: *

* :: werkgroep Communicatie :: *

* :: werkgroep Archiveren :: *

* :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: tijdschrift Volkskunst :: *

Volkskunst is een uitgave van het
INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

1964

2019

KALENDER

Voor gedetailleerde info over activiteiten, bals, feesten, evenementen en festivals kan je terecht op onze websites:

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>
en <https://www.volksdansbals.vlaanderen>

IVV Activiteiten

Statutaire Algemene Vergadering

Zaterdag 23 november 2019

Voor alle leden - Uitnodiging volgt

55 jaar IVV & 50 jaar Speelschaar Ossaart

Zaterdag 30 november 2019

Iedereen welkom - zie bladzijde 5 en de IVV-website

IVV Cursussen

*Meer info over deze cursussen vind je ook op
www.instituutvlaamsevolkskunst.be*

Kennismakingscursus 2019

Zondag 20 oktober 2019 - Leuven

*Net als de voorbije jaren richten **IVV** en **vendelen.net** ook dit jaar een cursus vendelzwaaien voor beginners in !*

Vendeliersverbroedering 2019

Zondag 17 november 2019 - Herentals

Jaarlijkse verbroedering de Vlaamse vendeliers.

IVV Kalender

*Alle IVV activiteiten, vergaderingen en cursussen vind je in onze
Google-kalender*

Bekijk de volledige kalender op onze website

<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/kalender>

CONTACT

IVV - Secretariaat

Jubellaan 123

2800 Mechelen

+32 15 633499

+32 496 593523

e-post: secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

IVV - Zetel

Dorpsstraat 83

9190 Stekene

Web en Sociale Media

URL: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

Facebook: /InstVlaVolk

Twitter: @InstVlaVolk

Info en bestellingen

Je kan terecht op het secretariaat voor alle info, bestelling en aankoop van onze publicaties en proefnummers van dit tijdschrift.

On-line bestellen van publicaties kan via de IVV - Webwinkel:

<https://webwinkel.instituutvlaamsevolkskunst.be>

of per e-post: bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

Bank

BIC: KREDDEBB

IBAN: BE14 4163 0497 5183

Ondernemingsnummer

0414 508 714

Foto voorpagina

Uit de IVV-uitgave 'van hoed tot ondergoed', gepubliceerd in 2010 - bladzijde 160

EDITORIAAL

Afbraak en opbouw

De snelheid waarmee aan afbraak wordt gedaan blijft ons verbazen. Gelukkig wordt er nadien terug opgebouwd, dikwijls groter, dieper en hoger. In welke mate geldt afbraak en opbouw ook voor volkskunst?

Het moest er eens van komen. Een huizenrij tegenover onze woning stond al drie jaar leeg. Op de gevel een veelbelovende aankondiging van een vastgoedfirma. Eind juni was het dan zo ver. Wat zo'n 60 jaar geleden werd opgebouwd moest eraan geloven. Kraan en bulldozer deden het grove werk. Beitel en hamer in kundige handen kapten de laatste resten weg op delicate plaatsen. Met het bouwverlof ertussen namen de afbraakwerken toch anderhalve maand in beslag.

Er komen 15 mooie appartementen in de plaats. Kostprijs tussen 190.000 en 350.000 euro. De simulaties ogen veelbelovend. Nagenoeg alles wat bij ons in het dorp wordt afgebroken aan huizen, herrijst als appartement. Nog steeds aantrekkelijk: dicht bij alle winkels. Een plaats waar we hopen zo lang mogelijk te mogen verblijven in onze minder jonge dag.

In de wereld van volkskunst kunnen we niet echt van afbraak spreken. Het gaat eerder om sleet of afbrokkelen. Een volkskunstgroep die erin slaagt om 50 jaar ononderbroken groepswerking te onderhouden verdient ons diep respect. Vijftig jaar wil zeggen dat er minstens éénmaal overdracht van bevoegdheden is geweest of op zijn minst een delen van verantwoordelijkheden, dat generaties dansers en muzikanten mekaar hebben opgevolgd, dat uitdagingen blijvend werden aangegaan. Hopelijk gebeurde dat in goede verstandhouding, met respect voor wat pioniers in de beginperiode realiseerden.

Groepen verdwijnen wanneer het toch niet blijft lukken. In tegenstelling met de wereld van de bouw, komt er niets meer in de plaats wanneer een groep stopt met activiteiten. Dansers blijven eventueel nog een tijdje voor de pret actief op de dansvloer, maar niet meer op podia. De kledij wordt zorgvuldig opgeborgen en na een tijd weggegeven aan nog actieve groepen. Uiteindelijk dooft de werking uit door collectief verouderen en wegvallen van leden.

Hergroeperen, samenwerken en fuseren kan een recept zijn om naar continuïteit te streven. Onze zuiderburen namen recent een interessant initiatief. Op 18 en 19 mei kwamen vertegenwoordigers van verschillende volksdansgroepen uit geheel Frankrijk samen in Romagnat (Auvergne, Centraal Massief). Twee grote federaties tekenden voor het initiatief: de Fédération Amicale Folklorique Nationale (FAFN) en de Confédération Nationale des Groupes Folkloriques Français (CNGFF).

Tijdens de tweedaagse bespraken de deelnemers de oprichting van een Construction Fédération Unique, waarin de verschillende regio's ('terroirs') vertegenwoordigd zullen zijn. Er wordt gewerkt aan statuten om te komen tot een Reconnaissance d'Utilité Publique. Het is de bedoeling om binnen de organisatie verschillende commissies te laten werken, waaronder: Commission Education Nationale, Commission Spectacle, Commission Jeunes, Commission Scientifique, Commission Formation (met het oog op uitreiken van erkende diploma's). De samenwerking wordt uitgetest. Een coördinatiecomité moet het geheel aansturen.

Het initiatief in Frankrijk verdient zeker onze aandacht. We blijven de zaak opvolgen. In afwachting startte ook in Vlaanderen overleg tussen VVKB, Danspunt en IVV met het oog op een complementaire samenwerking. VVKB blijft representatief voor beoefening van volksdans en volkskunst in Vlaanderen. Danspunt werkt inspirerend en ondersteunend via logistieke en inhoudelijke ondersteuning, met opening naar de gestructureerde sector van immaterieel erfgoed. IVV is een expertisecentrum voor volkskunst, erkend door UNESCO. Tijdens het komende Rendez-Vous van Danspunt in Brussel zal aandacht besteed worden aan Vlaamse volksdans in diverse werksessies. VVKB organiseert tijdens het werkjaar 2019-2020 een cursus passen en houdingen. Voor concrete informatie en data verwijzen we naar onze kalender. IVV organiseert op zaterdag 30 november e.k. 'Van Schilderij tot Kledij': een dag over danskledij, in het sportcentrum 'de Klavers' in Belsele. Voor het gedetailleerde programma verwijzen we ook naar de aankondiging in dit nummer.

Huizen in afbraak maken plaats voor nieuwbouw (eigen opname).

*Helmgras: van kapitaal belang bij duinenvorming
(<https://www.kuleuven-kulak.be/bioweb/#a 1>
september 2019)*

*Bosjes zeeraket zorgen voor beginnende
duinenvorming (eigen opname)*

We vinden mekaar dus meer en meer in het Vlaanderen van de Volkskunst. Het doet denken aan duinenvorming. Onze Vlaamse Noordzeekust heeft in de loop van de geschiedenis al heel wat geografische verschuivingen meegemaakt. Zowat 2000 jaar geleden lag de kust tot drie kilometer in zee. De wispelturige zee maakte land afhandig van de kustbewoners. Er ontstond een duinengordel die het binnenland moet beschermen tegen stormen. Om de duinen enige stevigheid te geven is aangepaste vegetatie noodzakelijk. We kennen het helmgras (*Ammophila arenaria* (L.) Link) dat met zijn uitgebreid wortelstel zand vasthoudt. Om nieuwe duinengordels te laten 'groeien' moet het helmgras aangeplant worden. De zuidwestenwinden zwepen het zand tegen de begroeiing en er ontstaan duinen. Een mooi gebeuren met een nuttig resultaat. Soms doet de natuur zijn duit in het zakje, met het spontaan groeien van planten zoals zeeraket (*Cakile maritima* Scop.). Het mooie paarse bloempje neemt zout water op. Het kan op het strand overleven dankzij een gereduceerd bladoppervlak. Overdreven verdamping zou immers leiden tot zelfvergiftiging. Indien hevige stormen geen roet in het eten komen gooien, zal meer zand vastgehouden worden en duinenvorming optreden. Kleine duinen kunnen zich vervolgens verenigen tot een heuse duinengordel.

IVV, VVKB, Danspunt en andere partnerorganisaties: bescheiden entiteiten die samen een stevige duinengordel kunnen vormen. We duimen voor de volkskunstduinen!

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

WERKING IVV

IVV wordt 55 jaar - Jubileumviering

Van Schilderij tot Kledij

**55 jaar Instituut voor Vlaamse Volkskunst
50 jaar Speelschaar Ossaart**

Feestelijke jubileumviering
Zaterdag 30 november 2019

Sportcentrum De Klavers
Sint-Andriesstraat 4
9111 Belsele (Sint-Niklaas)

⌘

Colloquium van 10 tot 13 uur
Demonstratie Kledij en Dans van 14 tot 17 uur
(inkom 5 € - dagkaart)

Feestelijk Breugelmaal van 17.30 uur tot 19.30 uur
(25 € - inschrijving noodzakelijk - aperitief en 1 drank inbegrepen)

Volksdansbal aanvang 20 uur
(inkom 3 € - inbegrepen bij Breugelmaal en dagkaart)

⌘

Info en inschrijvingen via Secretariaat IVV ☎ 0496 593523
<https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/jubileum2019>

REDACTIONEEL

Jouw Volkskunst-abonnement

Je abonnement geeft ook recht op het digitaal ontvangen van Volkskunst.

De PDF-versie wordt verstuurd naar het bij ons bekende e-postadres (1 adres per abonnement). Ontvang je deze pdf-versie niet? Geef je voorkeur dan door via <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/abo-voorkeur> of stuur een bericht naar Stefaan op secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be!

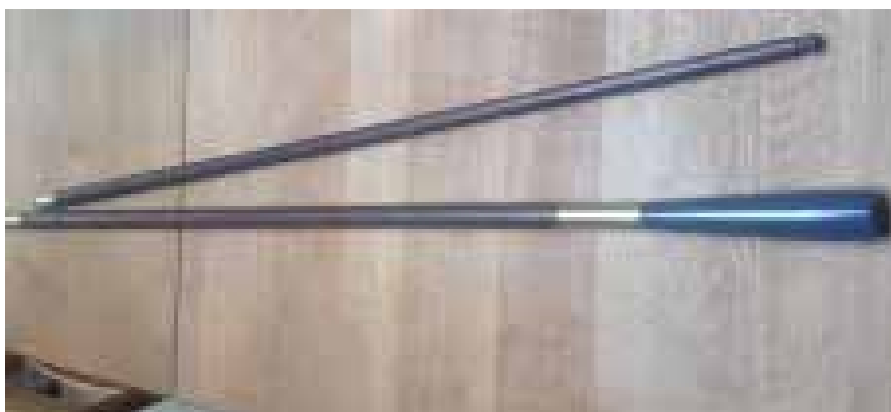
BESTELLINGEN

Vendelstokken

Er zijn weer vendelstokken op voorraad!

Goed nieuws voor de vendeliers onder jullie. De verschillende modellen vendelstokken zijn er weer.

- Vendelstok Hout Klein met tegengewicht: 85 euro
- Vendelstok Hout Middel met tegengewicht: 90 euro
- Vendelstok Hout Groot met tegengewicht: 95 euro

Webwinkel

Via de webwinkel van IVV bestel je eenvoudig al onze publicaties.

De courante betalingsmiddelen worden aanvaard.

De publicaties zijn verdeeld in 5 categoriën en een aantal subcategoriën:

Volksdansen

Traditionele dansen

Nieuwe dansen

Andere publicaties over dans

Vendelzwaaien

Traditioneel vendelzwaaien

Nieuwe reeksen

Andere publicaties over vendelzwaaien

Vendelstokken

Streekdrachten

Andere Publicaties

Media

<https://webwinkel.instituutvlaamsevolkskunst.be>

The screenshot shows the IVV webwinkel website. At the top, there is a header with contact information (+32496592523), a login link (Mijn Account), a wishlist link (Verlanglijst (0)), a shopping cart link (Winkelwagen), and a link to the blog (Blog). Below the header is a search bar with the text 'Zoeken' and a magnifying glass icon. To the left of the search bar is the IVV logo with the text 'sinds 1964'. To the right of the search bar is a shopping cart icon with the text '0 product(en) - € 0,00'. Below the search bar is a navigation menu with the following categories: Volksdansen, Vendelzwaaien, Streekdrachten, Andere, and Media. Below the navigation menu is a list of categories with their respective counts: Volksdansen (11), Vendelzwaaien (20), Streekdrachten (3), Andere (0), and Media (7). Below the list of categories is a section titled 'Aanbevolen' (Recommended) which displays three product cards. Each card shows the product cover, the title, a brief description, and the price. The first card is 'Het Vliegende Vendel' by Davidfonds Uitgeverij, priced at € 10,00. The second card is 'Van Hoed tot Ondergoed' by Davidfonds Uitgeverij, priced at € 30,00. The third card is 'WO.I, een kruispunt in het alledaagse leven of een veranderende Vlaamse samenleving' by Dr. Hyl. He., priced at € 30,00. Each card has a 'BESTELLEN' button at the bottom.

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

Halveer de calorieën, verdubbel het plezier,

met STEPA-bier!

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten!

Af te halen in 't Fabriekske, Fabriekstraat 100 te Aarschot

Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee

www.stepa.be

VOLKSDANS

Waar zijn we mee bezig ...

De leden van het Vlaams Dansarchief zijn momenteel bezig met:

- herzien van uitverkochte bundels om deze in digitaal formaat beschikbaar te stellen, o.m. Dansen uit Diest
- samenstellen van een bundel met dansen van Renaat Van Craenenbroeck
- contacten met Limburgse volkskunstgroepen

VLAAMS DANSARCHIEF - DA

Leden: Gert Laekeman (voorzitter), Koenraad Augustyniak, Hugo Bulterijst, Lisette Luyckx, Johnny Ooye, Machteld Van den Bossche, Gudrun Van Eynde en Paula Wouters.

Contact: wgDA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van volksdansen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: driemaandelijks

VENDELEN

Waar zijn we mee bezig ...

De leden van het Vlaams Vendelarchief werken momenteel aan:

- de laatste reeksen in de (digitale) bundel Vendel Nu 8
- voorbereidingen voor de nieuwe bundel Vendel Nu 9
- organiseren van cursussen en vendeliersverbroeding

VLAAMS VENDELARCHIEF - VA

Leden: Herman Oyen, Philip Bogman, Stefaan Haesen (secretaris) en Stefaan Princen

Contact: wgVA@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: verzamelen, archiveren en noteren van vendelreeksen, inrichten van cursussen, publicaties

Vergaderingen: maandelijks

STREEKDRACHTEN

‘De wereld van Bruegel’ in het Openluchtmuseum van Bokrijk

Dr. Hist. Henri Vannoppen

In het Openluchtmuseum van Bokrijk loopt tot 20 oktober 2019 ‘De wereld van Bruegel’.

Dit Bruegelparcours loopt langs 11 plaatsen.

1. De kinderspelen bij Bruegel

We vertrekken in het woonstalhuis van Wortel (Kempen) en wandelen naar de dwarsschuur van Lommel-Kattenbos (Kempen). Daar komt Bruegel (1525-1569) en het samengestelde landschap aan bod. In de langse schuur van Mol-Zelm (Kempen) vinden we de kinderspelen van Bruegel. In deze speelschuur maken we kennis met 37 oude volkssporten en volksspelen o.a. het steltenlopen, het bikkelen en het hoepelen.

2. De Bruegelhoeve uit Vorselaar

In het woonstalhuis van Vorselaar (Kempen) geeft men de verbanden tussen Dr. Jozef Weyns, de eerste conservator van Bokrijk, en Bruegel. Dit woonstalhuis is nu de Bruegelhoeve en dateert van rond 1600. Ook de tegenstelling tussen de magere en de vette keuken van Bruegel of de armoede in de gastronomie komt hier aan bod. ‘Bruegeliaanse zichten’ krijgt men vanop de standaardmolen van Mol-Millegem (Kempen).

3. De geboorteplaats van Bruegel: een twistpunt of toch Grote-Brogel?

In de olieslagmolen van Ellikom (Kempen) wordt de geboorteplaats van Bruegel behandeld. Volgens de lokale overlevering werd Bruegel geboren in het ‘Ooievaarsnest’ in Grote-Brogel (Peer). In 1604 werd de geboorteplaats van Pieter Bruegel de Oude beschreven in het ‘Schilderboek’ van Karel van Mander: ‘Pieter Brueghel, den welken is geboren niet wijt van Breda, op een Dorp geheeten Brueghel in Brabant’. Dit kon wijzen op het Nederlandse Son en Breugel, 55 kilometer van het Nederlandse Breda, of Grote-Brogel, wat in de zestiende eeuw Bruegel heette en vijf kilometer van Bree, in het latijn destijds Breda geheten. De Bruegelkring van Grote Brogel is duidelijk: “Voor al enkele brieven van kunstenaar en humanist Lampsonius aan de Italiaanse kunstenaar en schrijver Vasari uit 1564 bewijzen dat Bruegel wel in Grote-Brogel geboren werd. Lampsonius gaf via brieven informatie door over de belangrijkste schilders uit de Lage Landen. Zowel Lampsonius als de Italiaan Ludovico Guicciardini, een humanist die in 1567 een werk publiceerde, spreken over Pietro Brueghel di Breda. In die tijd was het de gewoonte om de kunstenaar naar een nabijgelegen grote stad te benoemen. Grote-Brogel ligt vlakbij Bree, maar Son en Breugel ligt met 55 kilometer toch te ver van Breda om dat te zien als een grote dichtbij gelegen stad”.

Op 29 september 2006 werd in het C.C. Poorthuis Peer een colloquium rond Bruegel georganiseerd door de Stad Peer en het VCV. Dr. Jan Theeuwissen constateerde dat in Bree, Grote en Kleine Brogel de granen gemaaid werden met een zeis. Dat was ook reeds het geval bij Bruegel. In grote delen van ons land gebeurde dit toen met pik (in het Algemeen Nederlands zicht) en pikhaak. De zeis was een uitzondering, die we terugvinden op de schilderijen van Bruegel.

4. ‘De Wildeman’

In het woonhuis van Herenthout (Kempen) krijgen we ‘de Gulden Middenweg’ tussen een liederlijk en een religieus leven. Het schilderij ‘De strijd tussen Carnaval en Vasten’ van Bruegel is daar inspirerend bij. Carnaval is liederlijk, Vasten is religieus.

In het bos vinden we de Bruegelse Wildeman. De Wildeman was een met groene bladeren beklede wilde man. Hij was in het oeroude volksgeloof het zinnebeeld van de natuurkracht. De Wildemannen kwamen ook voor in de heraldiek als schildhouders. Herbergen, huizen en brouwerijen kregen ook de naam ‘De Wildeman’.

5. ‘Driestaelen’ en ‘prekestoelen’ meebrengen naar de kerk

Bij de kapel van Westmeerbeek (Kempen) komt ‘Bruegel en religie’ aan bod. In de tijd van Bruegel was het hiernamaals belangrijk. Wat je hier op aarde zaaide, werd toen geoogst in de hemel. De kerk was ook zichtbaar aanwezig. Er was geen vast zitmeubilair in de kerk, dus geen kerkstoelen zoals we die nu kennen. Men bracht zijn eigen stoel mee: de ‘driestaelen’, waarover we het later nog hebben, of de opvouwbare ‘prekestoelen’. De beelden in de kerk zijn afgedekt met witte doeken van Passiezondag tot Pasen. Personen dragen pelgrimsinsignes op hun muts, loodtinnen plaatjes van bedevaartsoorden zoals Rome (Sint-Pieter) of Compostela (Sint-Jacob).

6. Paradijskoek , ‘Kleyn Bier’ en originele objecten uit de tijd van Bruegel

Op het erf van Hoogstade (West-Vlaanderen) heeft men het ‘Plein der zinnen’. Men kan er Paradijskoek proeven en ‘Kleyn Bier’ drinken.

Paradijskoek is een vers gestreken wafel van masteluin, op smaak gebracht met paradijskorrel, huttentut en gekarameliseerde appel. Masteluin is een mengeling van rogge en tarwe. Huttentut is de plant die er als onkruid tussen groeide. Paradijskorrel (of malaguetta- of maniguettepfeper), een kruid met fruitige pepersmaak, dat werd ingevoerd vanuit het ‘aards paradijs’ aan de Afrikaanse Westkust. De Paradijskoek is dus een verrassende combinatie van pittig en zoet.

‘Kleyn bier’ is een licht sprankelend alcoholvrij bier van hopsiroop en biograandrank Nagra, met een fris-zure smaak. Korianderzaadjes en zoete sinaasappelschil zorgen voor een milde citrustoets. Het ‘Kleyn Bier’ werd exclusief geproduceerd voor ‘De wereld van Bruegel’. Oorspronkelijk was ‘Kleyn bier’ het goedkoopste bier met het minste alcoholgehalte, dat uitgedeeld werd aan de ambachtslieden op de bouwerven.

In de Bergschuur van Zuienkerke (West-Vlaanderen) maakt men kennis met de originele objecten uit de tijd van Bruegel.

We zien de verschillende stoelen: de tonstoel of ‘boedem’. De figuur die Carnaval uitbeeldde op het schilderij ‘De strijd tussen Carnaval en Vasten’, zat op een tonstoel. De ‘driestael’ of driestel vonden we op hetzelfde schilderij bij de persoon, die de Vasten uitbeeldde. Dit was een stoel op 3 poten met 2 sporten, een zitvlak dat bestond uit een driehoekig plankje of uit een gevlochten biezemat en een rugleuning.

Het braadspit met gebogen handvat om te draaien boven het haardvuur werd gebruikt voor het braden van vlees. Het vet droop eraf. We zitten bij ‘De rijke keuken’.

De verlichting was ook sociaal gebonden. De olielamp behoorde tot ‘de magere keuken’. Kaarslicht in een kandelaar was veel duurder en vond men in de betere woningen.

De houten putemmer was meestal gemaakt uit eik. We zien de ijzeren banden en het hengsel.

Afbeelding 1.

7. Het boek ‘Voorwerp van gesprek. De wereld van Bruegel’

In het kader van dit Bruegelparcours verschijnt ook het boek ‘Voorwerp van gesprek. De wereld van Bruegel’. Het is een uitgave van het Kunsthistorisch Museum Wenen en van het Openluchtmuseum van Bokrijk. Het is te koop in de Bruegelshop van het Openluchtmuseum.

Afbeelding 2.

8. De strijd tussen Carnaval en Vasten

De strijd tussen Carnaval en de Vasten kwam geregeld aan bod in het Openluchtmuseum.

Carnaval dat betekent wafels, bier, het braadspit, de rommelpot, de verbranding van de winter.

Vasten dat betekent mosselen, haring, de broodschop of de ovenpaal, het assenkruis van Aswoensdag en de klepper. De schuimspaan is er voor de mosselen.

Vastenavond of carnaval betekent ook rijkdom. ‘Carna-vale’ vertaalt als ‘het afscheid van vlees’. Wafels, pannenkoeken, beignets komen te voorschijn. Men ziet de beslagkom met 2 oren, aardewerk, en de houten pollepel. Bloem, eieren en melk zijn de ingrediënten voor al dat lekkers. In de 16de eeuw kenden de wafelbakers met hun wafelijzer met geblokte wafelpatronen bij volksfeesten veel succes.

Er is ook de stokvis of de gedroogde kabeljauw. Ook bij Vastenavonden in Erps-Kwerps (Vlaams-Brabant) werd stokvis verkocht bij het hanenkappen, de typische volkssport met carnaval. Dit gebeurde nog in de jaren 1970.

Tijdens de Vasten had men ook de haring, de witte bonen en de krakelingen. Krakelingen mochten in de Vasten omdat ze bestreken waren met olie. Er

werd geen boter gebruikt. We zitten duidelijk bij de Arme Keuken.

De rommelpot riep de bedelliederen op . Een varkensvel werd over een aarden kruik gespannen. We zitten ook dicht bij de charivari.

9. Herbergen en openbare pleinen

Herbergen hebben namen zoals 'De Blauwe Schuit' en 'De Wildeman'. Daar kwam men de rederijders tegen, die voor komisch toneel zorgden. De drinkkan was uit tin en van een deksel voorzien. Later sprak men van een snel. In één van onze Vlaamse volksdansen zong men nog:

"Vivat de pot, vivat de snel

Leve de meisjes van Bruxelles".

Er werd in de herbergen gespeeld met dobbelstenen of teerlingen.

Meisjes speelden met een lappenpop, jongens speelden op de openbare pleinen met een tol (zweeptol, drijftol of werptol).

10. Teljoor van het Franse 'tailloir'

We leren ook de oorsprong van het woord teljoor. Het was oorspronkelijk een houten plank. Later maakte men de borden uit tin. Het komt van het Frans 'tailloir', wat snijbord betekent. 'Tailler' in het Frans betekent snijden.

11. De kleppers voor kleppermannen, melaatsen en misdienaars

Van Witte Donderdag tot de Paasnacht moest men de kleppers gebruiken. Klokkengelui was niet toegelaten. De klepper werd ook gebruik door de nachtwakers, die men ook kende als de kleppermannen. Melaatsen gebruikten de kleppers om de gezonde personen op afstand te houden. Maar vooral de misdienaars gebruikten de kleppers op Witte Donderdag terwijl ze hun ronde deden voor eieren⁽¹⁾.

12. Streekdrachten bij Bruegel: de witte hoofddoeken

De boerenvrouwen droegen de witte hoofddoek, die op een bijzondere manier gevouwen was. Het was nog geen muts. De rijke dames in de 16de eeuw droegen wel de fijn gevormde witte mutsen. Deze waren om het hoofd gespannen en goed sluitend gehouden door middel van oorijzers. Zo vinden we ze terug op schilderijen van Jan Gossaert en van Joachim Beuckelaer⁽²⁾.

13. Lederen schoeisel, patijnen en klompen bij Bruegel

Men droeg lederen schoeisel en patijnen. Patijnen waren een schoeisel bestaande uit een houten zool en een lederen wreefriem. De persoon, die de Vasten voorstelde, droeg er één paar op het schilderij 'De Strijd van Vasten en Vastenavond'⁽³⁾. Op het schilderij 'De Kinderspelen' vonden we een kind met een vollaard (een soort 'cougrou' of kerstgebak), die klompen droeg. Een kinderfiguur op het schilderij 'De strijd van de Vasten tegen de Vastenavond' droeg ook klompen⁽⁴⁾.

Afbeelding 3.

14. 'De ontrouwe herder' en 'De kerende kudde' met lederen vesten

Herders droegen lederen vesten. 'De ontrouwe herder' droeg er één. De drie mannen rechts op 'De kerende kudde' eveneens (5).

Noten:

- (1) Voorwerp van gesprek. De wereld van Bruegel. Uitgave Kunsthistorisch Museum Wien en Openluchtmuseum Bokrijk, 2018.
- (2) J. WEYNS. Bij Bruegel in de leer voor honderd- en een dagelijkse dingen – Ons Heem, 1969, p. 108 (55. Hoofddoek).
- (3) Idem, p. 116 (91. Patijnen).
- (4) Idem, p. 111 (68. Klompen).
- (5) Idem, p. 114 (79. Leren kleedsel).

Afbeeldingen:

1. De Vasten op een 'driestaal' en met patijnen
2. De rommelpot
3. Lederen schoen uit de 16de eeuw

STREEKDRACHTENCOMMISSIE - SD

Leden: Henri Vannoppen (voorzitter), Etienne Vankeirsbilck, Maria Rütten, ...

Contact: wgSD@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: bezoek tentoonstellingen, voordrachten, publicaties

Vergaderingen: niet op regelmatige tijdstippen

COMMUNICATIE

Waar zijn we mee bezig ...

De werkgroep Communicatie werkt momenteel aan:

- Periodieke uitgave van het IVV-tijdschrift Volkskunst
- Onderhoud en aanvulling van de IVV-Website
- Bestellingen en Webwinkel
- Opmaak van documenten en publicaties

WERKGROEP COMMUNICATIE - CM

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter) en Johan Lambrechts

Contact: wgCM@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: tijdschrift Volkskunst, huisstijl, folders, affiches, opmaak publicaties, webstek, webwinkel

Vergaderingen: driemaandelijks

ARCHIVEREN

Uit de archieven van volksdansgroepen

In de laatste Volkskunst van de vorige jaargang plaatste Gert een verslag over een VIVO dansweek in Westende van 22 tot 29 oogst 1937. Ik vond in de archieven van Jong-Davidsfonds Rotselaar een mooi verslag van het allereerste optreden van de volksdansgroep Zilverberk. Jong-Davidsfonds? Ja inderdaad. Heel veel jongens en meisjes van mijn generatie maakten immers via de Chiro of Jong-Davidsfonds kennis met de volksdans. De drempel naar een echte volksdansgroep was te hoog voor hen. Daarenboven was er in elke gemeente wel een jeugdbeweging of een davidsfondsafdeling, maar helemaal geen volksdansgroep.

We gaan terug naar de vorige eeuw, naar 1956. Joke - wie ze was, ben ik niet te weten gekomen - danste mee tijdens het allereerste optreden van Zilverberk. Niet in Rotselaar, wel in Holsbeek. Een eerste optreden, dat is en blijft toch iets speciaals. Je voelt de plankenkoorts voor het optreden maar ook de ontspanning achteraf. Joke was, waarschijnlijk zoals elk jong meisje, laaiend enthousiast over deze namiddag. Lees maar:

'Terwijl we een lichter schoeisel aantrokken, dreunden we nog een paar liederen om de moed erin te pompen en de plankenkoorts (stenenkoorts) eruit. Vol ongeduld en onrust wachtten we op de laatkomers, maar om acht uur staat heel het groepje bij elkaar, vragend, discuterend over de opeenvolging van figuren in deze of gene dans. Onze speelman geeft een teken, een klein gevecht om de juiste partner te vinden, links op, rechts op en ... Vliegen vangen maar. (Voor de niet-volksdansers, de populaire Vlaamse naam voor de Duitse dans de Bekedorfer). Na deze voor ons gemakkelijke inzet volgden Klaveren Aas, Vijfparendans, Quadril van Alfstedt. Alles verliep vlot en onze goede indruk op het Holsbeekse publiek was gewonnen ... Het tweede gedeelte was het moeilijkste. Het bestond uit Bont vierkant, Tampet, Rozendans en Schots Quadril. De dansers waren ernstiger, men zag er de lippen samengeperst van inspanning, een ander hield voortdurend de voeten van de partner in 't oog om toch maar gelijk te blijven, weer anderen lachten ondanks alles. Wat kwam het er tenslotte op aan dat er eens mistrapt werd. Ons doel is toch deze mensen hier ontspanning te brengen en de Vlaamse volkskunst te verspreiden. Het werd dan ook een vrolijke boel toen er een paar gezelschapsdansen volgden. Er heerste dadelijk een echte Vlaamsekermisstemming, maar voor ons was het tijd om te vertrekken.

Holsbeek was tevreden over ons. We vonden het voor de eerste maal niet slecht. We waren weer vol moed om meer te leren en het volgende maal beter te doen.

De geestdrift die er heerste bij de aanvang zat er nu in en straalde zo naar buiten.'

Heerlijk toch, dat enthousiasme! En Zilverberk. Dat werd een gewaardeerde groep in het Leuvense. Ze werkte dikwijls samen met Reuzegom. Het hoogtepunt waren wel de twee reizen naar de Rijn waar opgetreden werd in Edenkoben, Rüdesheim en Koblenz.

Laiend enthousiasme aan de Rijn

Er werd gevolksdanst tot in de jaren zeventig. Toen werd Jong-Davidsfonds opgegeven. Zilverberk bleef nog even bestaan in het kader van een jeugdclub. Toen verminderde de interesse, vooral bij de jongens. De leiding deed nog een laatste poging om opnieuw interesse te wekken, maar helaas ... er waren te weinig jongens. De poging om volksdans te stimuleren mislukte. Enkele meisjes trokken dan naar Reuzegom. De poging had dan toch enig succes voor de volksdanswereld.

Johan Lambrechts

WERKGROEP ARCHIVEREN - AR

Leden: Stefaan Haesen (voorzitter), Johan Lambrechts, Hugo Bulterijst, Gert Laekeman en Lisette Luyckx

Contact: wgAR@instituutvlaamsevolkskunst.be

Activiteiten: inventarisatie en beheer AiB, werving en opvolging

Vergaderingen: tweemaandelijks

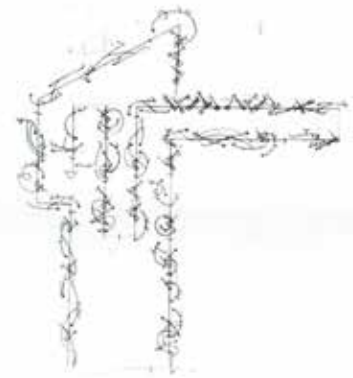
INTERVIEW

Een gesprek met Johan Goessens

Het is woensdagmiddag. We bellen aan in de Casinostraat nummer zes. We zijn met z'n drieën: Gert Laekeman, zijn kleindochter Olivia en ikzelf. 'Stichting Klassieke Dans' staat er op het naamplaatje naast de deur. Het is niet de eerste keer dat ik in het Soete Waasland ben voor een artikel voor Volkskunst. Ik was er al bij Gudrun Van Eynde, Marcel Oelbandt, Jos De Cock, Gerda Van Den Bos, Mark Dewachter... Dit keer wacht Johan Goessens op mij. Ik ken hem niet maar ik kijk uit naar het gesprek.

Johan is niet aangesloten bij een Vlaamse volkskunstgroep. Vanwaar dan mijn interesse? Hij is een van de sprekers tijdens onze Feestelijke Jubileumviering op 30 november in Belsele. 'Kledij en dans' staan die dag in de schijnwerpers. En dat zijn nu juist de aspecten waarrond Johans leven zich afspeelt. Hij is niet alleen balletdanser, maar hij ontwerpt en naait ook de kostuums voor de optredens van de balletten. Op dit gebied is hij een selfmade man. Hij leerde alles van zijn moeder. Zij was naaister.

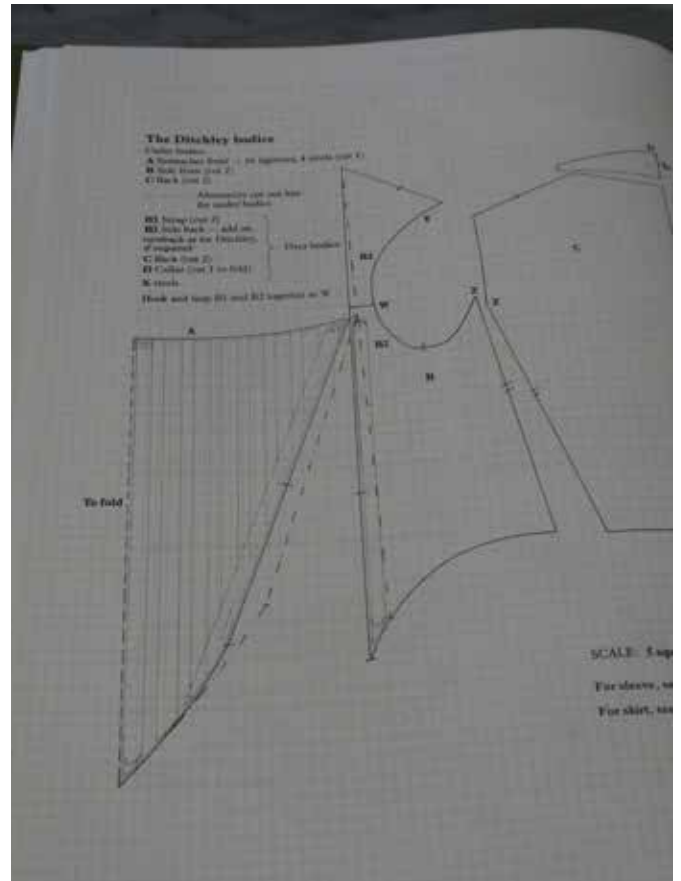
We worden ontvangen in een gezellig hoekje van de 'cafeteria' van de Stichting. Foto's en schilderijen scheppen de sfeer van ballet en werelddans. De jonge dansers en danseresjes genieten na de maaltijd nog even van een rustpauze. Ze moeten dadelijk weer aan het werk. Artistiek leider en huischoreograaf, Ingolf Collmar wacht op hen voor de repetitie van de 'Sarabande d'Apolon'. Hij is streng, zorgt voor een professionele aanpak. Niet gemakkelijk voor deze jonge mensen voor wie de dans een hobby blijft. "Zelfs voor professionele dansers is het een moeilijk stuk", beweert

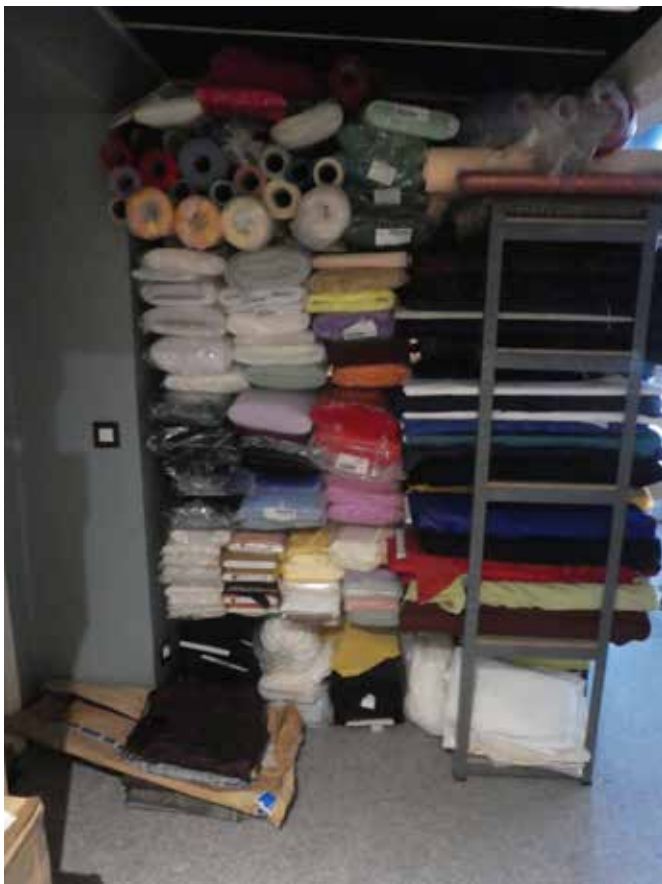
*De eerste stap in het maken van dans en kledij:
opzoeken in gespecialiseerde boeken*

Johan Goessens. "Het is een dans van Lodewijk de veertiende", vult hij aan.

Nu is de toon van deze namiddag werkelijk gezet. Vanaf nu wanen we ons in de sfeer van de 'appartementen' van het paleis van Versailles en van de hofhouding van deze Franse koning. Dat zal zo de ganse namiddag blijven. Johan Goessens houdt van Lodewijk XIV. Niet omwille van zijn lange koningschap, zijn oorlogen, zijn intriges... wel van zijn actieve

Een patroon:
het praktische begin van elk kledingstuk,
aangepast aan stijl en maat
eerst tekenen, knippen, stofje zoeken en naaien

Eindelijk klaar

interesse en initiatieven voor kunst en cultuur. Een belangrijke aanzet hiertoe werd geleverd in mei 1664. Toen trad Lodewijk XIV gedurende zeven achtereenvolgende dagen op in de theatervoorstelling van 'Les plaisirs de l'île enchantée'. Dat gebeurde in de tuinen van het Kasteel van Versailles, dat nog in aanbouw was.

De zonnekoning nam echter heel wat meer initiatieven dan theater spelen. Hij schreef zelf dansen, hij richtte ook de 'Académie Royale de Danse' op. Muziek kon niet achterblijven, de 'Académie Royale de Music' volgde, alsook de Académie Royale d'Architecture. Zijn belangrijkste hofcomponist was Jean-Baptiste Lully, een naam die ik die namiddag verschillende keren hoorde.

"De koning hield van bezoek", wist Johan te vertellen. "Iedereen kon het paleis en de optredens gratis bezoeken. Er was slechts een voorwaarde: fatsoenlijk gekleed zijn en een degen dragen. Wie geen goed kostuum of degen bezat, kon er altijd een huren aan de ingang van het paleis." Maar dat had Gerda Van Den Bos mij vroeger al verteld. "Gerda? Zij was mijn eerste lerares in de renaissance-en barokdans", reageerde Johan op mijn opmerking.

Buiten hun liefde en enthousiasme voor historische dans waren er nog heel wat overeenkomsten tussen beiden. Boeken bijvoorbeeld. Hun collecties wedijveren met mekaar in aantal en wetenschappelijke waarde. Zo rijk, zo origineel, maar o zo belangrijk en nuttig voor hun werk: dans, muziek en kledij zo nauwgezet mogelijk reconstrueren.

Johan leidt ons rond in zijn 'Atelier Johannes': op drie verschillende verdiepingen van zijn naaiatelier bestudeert, ontwerpt, maakt hij patronen en naait hij de kostuums voor de producties van zijn 'Compagnie Les Coryphées' en zijn 'Modern Barock Ensemble'.

Verbazend is wel dat hij zijn weg vindt in die honderden boeken, patronen, modellen, garens, kostuums, ja zelfs wirwar van kamertjes. Allemaal modern uitgerust. Zoals een museum, want die duurzame stoffen moeten goed bewaard worden. Enig minpuntje, zeker voor mijn versleten knieën: de gevaarlijke steile trap.

Buiten de uitleg over het voorbereiden en maken van de klederen, kregen we gelegenheid genoeg om de voorraad kostuums te bewonderen. Het is niet moeilijk om zich de ernst en de statige sierlijkheid voor te stellen waarmee ze gedragen werden. Vrouwen dragen een lang kleed, de halsuitsnijding is iets dieper dan je zou verwachten. Waarom? "Om zedig te zijn, moesten de vrouwen eerder hun enkels bedekken dan hun borsten", herinner ik me nog van Johans uitleg. Die pittige noot is me natuurlijk bijgebleven van de rondleiding.

Als er gedanst werd, moesten de vrouwenrollen door mannen gespeeld worden. Dan was de vrouwenkledij korter. Bij zowel de mannen- als de vrouwenkledij was de voorkant feestelijker dan de rugzijde. Bestikfels, bosjes bloemen, sierraden, knopen... Johan heeft hier een ware cultuur geschapen rond deze historische kledij. Een kostbare erfenis!

Nog niet zo lang geleden traden dertien dansers van het 'Modern Barock Ensemble' (dat is het barokdans ensemble van Stichting Klassieke Dans) op in de Sint-Nicolaaskerk in Sint-Niklaas. Daar werd het 'Stabat Mater' van componist Koen Dejonghe voor het eerst opgevoerd. De choreografie en voorbereiding waren van Ingolf Collmar. De dansgroep werd versterkt met een kamerorkest van muzikanten en zangers van de Muziekacademie van Sint-Niklaas. Dejonghe schreef dit Stabat Mater met als inspiratiebron 'De Kruisafneming' van Pieter Thys. Die schilderde dit werk in 1672 en het bevindt zich in de Sint-Nicolaaskerk van Sint-Niklaas.

Na gebruik: geduldig wachten op een volgend optreden zoals dit ...

Voor de dansers worden het nu drukke dagen. Hun seizoen begint op zaterdag 26 oktober. Tijdens het openingsgala stellen zij vier balletten voor. Een pas de deux uit Kermesse à Bruges en een Pas de quatre. Opus 109 is een ballet op muziek van Beethoven. Om de avond te besluiten dansen zij de Grand Pas uit Paquita (choreografie Marius Petipa op muziek van Léon Minkus. De andere producties van dit seizoen zetten we op tijd en stond op onze website.

En ik, ik kijk in elk geval uit naar 30 november om te luisteren naar wat Johan Goessens ons dan te vertellen heeft. Het zal boeiend zijn!

Johan Lambrechts

VOLKSVERHALEN

Terug Naar school

In september trekken onze kinderen na een vakantie van twee maanden weer naar school. Elk jaar opnieuw is de eerste schooldag voor iedereen een speciale dag. Natuurlijk voor de kleintjes die voor het eerst naar school gebracht worden, maar ook voor de groteren, hun ouders en grootouders. Ieder beleeft die dag op zijn manier. Het leek me daarom plezierig om eens te grasduinen in de talrijke sagen uit Op verhaal komen. Komen tussen deze verhalen ook 'schoolverhalen' aan bod?

En ja hoor, uiteraard! Kinderen leven toch in dezelfde wereld en in dezelfde omstandigheden als hun ouders. Ook zij hebben angsten en bekommernissen. Ook zij worden geconfronteerd met plezierige en minder plezierige gebeurtenissen, met successen en tegenslagen. Hun fantasiewereld is heel wat groter en opener dan die van volwassenen. Zo dromen zij ongetwijfeld over de vreemdste situaties.

Dat is nu zo, dat was vroeger zo. In die dagen van een eeuw geleden konden ouders hun kinderen zonder gevaar voor het drukke verkeer nog op straat laten spelen. Wij werden niet met de wagen naar school gebracht. Neen, we moesten alleen de straat op met de fiets of te voet. Alhoewel ... de angst voor gevaren bestond toen ook. Er waren niet alleen de weerwolven en dwaallichtjes, luister maar naar het verhaal van Emile, een arbeider uit Drogenbos. Welk kind zou nog alleen de straat op durven?

Vroeger was er ook een halve dag geen school, op donderdag. Maar mijn moeder die werkte de zaterdagmiddag niet. Maar als dat gekomen is dat er op donderdagmiddag geen school was, dan was mijn moeder niet thuis. Dan zei ze: 'loop niet op straat, hè want er zijn er die rondkomen

met een koets en daar staat een kuip in. Met alle middelen willen ze de kinderen vangen en ze snijden de kinderen hun dikke teen af. Ze laten hen dan uitbloeden in die kuip. Daarna gaan ze de lichamen in het moeras of in het water smijten.' Maar dat was misschien om ons schrik aan te jagen en van de straat te blijven.

Bron 18,369-370 = vvb25112, Emile C., arbeider, 71 jaar, Drogenbos

Op verhaal komen Vlaams-Brabants sagenboek, Stefaan Top, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 52.

In de sagenwereld is echter niet alles kommer en kwel. Spectaculaire genezingen zijn schering en inslag. Het heeft al enkele keren in Volkskunst gestaan hetgeen onze oude dorpsdokter - 103 is hij nu - verschillende keren vertelde: "mijn grootste concurrenten waren niet de dokter uit de omgeving, wel de paters en broeders..." Niet te verwonderen dat de zusterkes van de dorpsschool ook over speciale gaven beschikten. Zoals die van Schoonderbuken nabij Scherpenheuvel bijvoorbeeld:

Ik was maar een kind van een jaar of zestien, zeventien. Neen, nog kleiner, ik was nog kleiner. Ik heb van mijn leven afgezien van tandpijn, dat ik meende dat ik er moest van sterven. Daar heeft geen enkele mens van zijn leven zoveel afgezien van tandpijn als ik. En op zekere keer had ons moeder horen vertellen dat de nonnetjes te Schoonderbuken dat konden afnemen. Maar ze deden dat niet graag. Nu had ons moe dat doen vragen aan een vrouw in de buurt, die daar werkte. Je moest dat mannetje daar toch eens van afhelpen. Dat kind ziet toch zoveel af van zijn tanden. 'Wel, dan moet hij eens komen' en dat was in de nonnetjesschool in Schoonderbuken en ik reed daarheen. Die nonnetjes kwamen, hé. 'Ja, en je hebt een goed gedacht, hé', zeiden ze. Ik zei 'Ja'. En die begonnen te lezen (bidden). 'Wat voor een tand is het?' 'Deze.' En dan namen ze hem vast en lazen ook zoiets, hé. Dan deed ze met haar hand zo eens op mijn mond en rond mijn mond. En opeens zei ze: 'een goed gedacht hebben en veel bidden. Rijd nu maar naar huis.' En ik bad goed, hé, maar had de hele dag nog geen pijn gehad. En 's anderendaags 's morgens stond ik op en ik had geen tandpijn meer. En ik heb er van mijn leven geen meer gehad. Verleden jaar nog wel, omdat die tand rot was. Zoveel jaar heb ik daar niet meer van geweten.

Bron 19, 204-205 = vvb 25089, Emiel V., zelfstandige, 61 jaar, Scherpenheuvel.

Op verhaal komen Vlaams-Brabants sagenboek, Stefaan Top, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 146.

Sagen en legenden behoren echter niet tot het domein van het verleden. Scholen zijn een belangrijke plaats geworden voor het verspreiden van nieuwe 'echte gebeurtenissen'. Ze halen zelfs de kranten. We hebben ze allemaal al wel eens gelezen: het lijkt van de oude oma dat in de koffer van een wagen lag (die dan uiteraard nog gestolen werd), de verdwenen lifters, de

geroosterde baby... Stefaan Top schrijft hierover: "Toen ik die verhalen met mijn studenten besprak, waren de meesten van hen overtuigd dat dit geen verhalen waren, maar waargebeurde feiten... dat was volgens hen geen fictie, want vrienden hadden dat ofwel zelf meegemaakt⁽¹⁾ of horen vertellen van anderen die ze zeer goed kenden en dus geloofwaardig waren". Ook het volgende verhaal:

In de zomer van 1976, een redelijk warm jaar volgens de verteller, ging het laatste jaar van een middelbare school in Brasschaat op reis naar Italië. Alle meisjes, want het was een meisjesschool, waren zeer opgetogen voor het vertrek en hadden hun spullen al ingepakt. Ze waren natuurlijk niet van plan die veertien dagen zomaar over zich te laten gaan en ze besloten op mannenjacht te gaan. Daarom hadden ze hun voorzorgen genomen. In de klas zat immers de dochter van een apotheker. Elke avond tijdens de laatste week voor het vertrek had zij uit de apotheek van haar vader verschillende doosjes pillen genomen. De vader had de verdwijningen opgemerkt maar wist niet wie de dader was. Om erachter te komen had hij de pillen in de doosjes vervangen door aspirines. Toch bleven de diefstallen aanhouden.

Uiteindelijk vertrokken de meisjes op reis, gereed en voorbereid op alles. De diefstallen hielden

op en de vader kreeg een vaag vermoeden. Waarschuwen kon niet meer. Na veertien dagen Italië bleek aan de hand van een kleine test dat meer dan de helft van de klas zwanger was.

Bron 1 nr. 17, pag 166-167, geen gegevens omtrent informant.

Op verhaal komen, Moderne sagen en geruchten uit Vlaanderen, Stefaan Top, Davidsfonds Leuven, 2005, pag.153.

Johan Lambrechts

(1) Op verhaal komen, Moderne sagen en geruchten uit Vlaanderen, Stefaan Top, Davidsfonds Leuven, 2005, pag. 27-28.

Volksverhalenbank

Op 2 mei 2002 is aan de k.U.Leuven het project 'op verhaal komen' van start gegaan. Dit ambitieus en innoverend project wordt gesteund door de vlaamse gemeenschap in het kader van de permanente ontsluiting van het cultureel erfgoed.

Sinds de jaren veertig van de twintigste eeuw hebben tal van leuvense studenten hun volkskundige licentiaatsverhandeling gewijd aan 'sagenmotieven' of aan 'mondeling overgeleverd cultureel erfgoed'. Op die manier werden door middel van veldwerk in heel vlaanderen tienduizenden sagen en varianten opgetekend.

Aangezien sagen veelal ontspruiten uit authentieke menselijke angsten en bekommernissen, vormt dit verhaalgenre een unieke bron voor de mentaliteitsgeschiedenis van de mens uit het katholieke negentiende-eeuwse vlaanderen. Hoewel de genoteerde verhalen meestal verwijzen naar toestanden in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw, bevatten ze vaak thema's die hun wortels hebben in een ver verleden.

De rijke schat aan ongepubliceerde volksverhalen die het archief van het seminarie voor volkskunde herbergt, was tot op heden niet toegankelijk voor het publiek. Het project 'op verhaal komen' heeft daarin verandering gebracht. De geregistreerde verhalen werden ondergebracht in een digitale databank, die via het internet kan worden geraadpleegd. De complexe zoekopties die een dergelijke databank mogelijk maakt, dragen bij tot een optimale ontsluiting van dit waardevol en uniek immaterieel erfgoed.

<https://www.volksverhalenbank.be>

ADVERTENTIE

Kantklosjes Houtdraaiwerk Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18
www.bobbins.be jan@bobbins.be
<https://www.facebook.com/jandemaertelaerebvba/>

VERSLAGEN

Festival Westerlo

Voor de 53ste keer konden de toeschouwers van het Internationaal Folklorefestival genieten van een aantal wervelende groepen. Met op de achtergrond het prachtige De Merode-kasteel, steekt Vendelgroep Ansfried van wal met een aantal vendelreeksen. De jeugd van Die Spelewei blijft niet achter en haalt bezem en stok boven om zich van zijn beste (dans)kant te laten zien. Ze eindigen met de eierdans, waarvan het einde altijd boeiend blijft. Wie danst er met voldoende aandacht om met twee hele eieren te eindigen ?

Dan starten we de buitenlandse reis onder leiding van de Russische groep Zorachka uit Minsk. Deze groep bestaat uit een zang- en dansgroep en muzikaal ensemble. Samen trachten ze hun traditionele dansen en liederen nieuw leven in te blazen. Ze brachten ons een erg gevarieerd programma waarbij de hoge sprongen niet ontbraken en de zangers ook meedanst. De mannen gingen bijna op de vuist, maar met de meisjes in de buurt bedaarden ze vlug en kozen ze voor een snelle dans.

De entree van de Italiaanse dansgroep deed gelijk de temperatuur een paar graden stijgen. Met hun vrolijke, zuiderse uitbundigheid bracht de groep Zig-Zaghini uit San Giovanni (Galdo) oogstdansen, zakdoekdansen en spiegeldansen. De naam 'Zig-Zaghini' verwijst naar de kleine schoolbankjes in de dorpschooltjes. Het is daar dat de stichters van de groep elkaar ontmoetten en besloten om hun rijke erfgoed op volkskunstgebied te bewaren en door te geven aan de volgende generaties.

De reis ging verder naar het Duitse Billigheim. De Trachtengruppe Billigheim, opgericht in 1906, wordt beschouwd als de oudste 'Trachtengruppe'. Zij brachten ons degelijke, iets rustigere Duitse dansen waarvan er een paar ons erg bekend in de oren klonken.

De brug naar Zuid-Amerika werd gelegd door de Compania de Danza 'Folklorica UAM Azcapotzalco' - Mexico. Ze brachten ons een breed spectrum aan traditionele dansen, waaronder de 'Mestizo'dansen met wervelende rokken en opzweepende Mexicaanse ritmes. Een mooier einde van een avond op het festival te Westerlo kun je niet dromen.

<https://festival.diespelewei.be/>

Lisette Luyckx

De Pikkeling - Oogstfeest in de Aalsterse Faluintjesstreek van 24 tot 30 juli 2019

De 'pikkeling'. Een oud woord. Maar weet je ook wat het betekent? Het is een afgepikte garve, die op het stoppelveld te drogen staat. En een garve is volgens het Nederlands woordenboek een geheel van samengebonden graanhalmen die na het maaien meestal in groepjes van 6 of 8, schuin bij elkaar gezet werden tot een schoof.

Het is de perfecte benaming voor het volksfeest dat in de Faluintjes (de Aalsterse deelgemeenten Baardegeem, Herdersem, Meldert en Moorsel) sedert 1970 jaarlijks tijdens het laatste weekend van juli het landbouwleven van vroeger weer oproept. ... Telkens in en om een van de historische hoeven van de streek. Dit jaar was hoeve Hof ter Dromen te Herdersem het centrum van het oogstfeest.

Je kan hier dan heel wat meemaken en je krijgt een mooi overzicht van de evolutie in de landbouw. Van handenarbeid over dierlijke tractie tot de stoommachine en de eerste tractoren.

Je ziet er pikken, dorsen en vlegelen, een authentiek driespan. Er werden demonstraties gegeven van oude ambachten: violen bouwen, manden vlechten, houtsnijwerk, klompen maken, kantklossen, hoefijzers smeden, stoelzittingen maken, stro vlechten, draden spinnen met behulp van een spinnewiel ... Een schaftijd met op steen gebakken boerenbrood hoort ook bij het boerenleven.

Ja, de maag komt ook ruimschoots aan haar trekken. De keuze is overvloedig en niet gemakkelijk. Alles ziet er even lekker uit. De zelfgebakken ovenkoeken met vlaaien ? Iets steviger misschien? Daarvoor is er spek, pensen of kopvlees. De zoetbekken vinden hun gading met hoppralines, Faluintjestaart en eiercrème met Faluintjeskoffie. De dorstigen worden ook verwend met hopjenever, Faluintjesjenever, Faluintjeswijn en natuurlijk met het Pikkelingbier!

Bij een oogstfeest hoort er traditionele zang en dans. Dit kwam er uit verre landen en ons eigen Vlaanderland. India, Oekraïne, Martinique, Puerto Rico en Zuid-Afrika vertegenwoordigden het buitenland. Uit Vlaanderen kwamen de kinder- en jeugdgroep Pagadderke en de Uiltjes uit Ekeren. Ze hadden heel wat attributen meegebracht om hun dansinhoud mooi uit te beelden

Alsof dit niet genoeg is: voor wie nog wat tijd over had, stonden nog andere activiteiten op het programma, zoals georganiseerde wandelingen en fietstochten, schaaп drijven, tentoonstellingen, een bloementapijt in Moorsel-Dorp ...

<http://www.de-pikkeling.be>

Machteld Van den Bossche

Te gast in Schoten en Bonheiden

Afb. 1: de trommelaars van de KwaMashu Community Arts and Dance Academy - AMA-ZEBRA uit Zuid-Afrika. (Hello Schoten!)

Afb. 2: geslaagde kleurrijke en tot de verbeelding sprekende choreografie door de Zuid-Afrikaanse dansers. (Hello Schoten!)

Afb. 3: Carnavalsfeer in Bolivië. (Hello Schoten!)

Afb. 4: gemaskerde dansers uit Indonesië. (Hello Schoten!)

Afb. 5: Slowaakse meisjes aan werk in de uitdagende flessendans (Hello Schoten!).

Afb. 6: een Roemeense versie van de Klepperwals (Hello Schoten!).

Volksdansfestivals blijven een vaste waarde in het zomerse Vlaanderen. We mochten andermaal te gast zijn in Bonheiden en Schoten. We zagen groepen met een hoog spektakelgehalte, maar ook groepen die door hun eenvoud respect afdwongen. We laten de beelden spreken.

Het organiseren van een internationaal volksdansfestival is geen picknick. Wie zo'n initiatief neemt, begint aan een opdracht met wolfjizers en schietgeweren. Opvang van groepen vraagt al snel tot meer dan 80 gastgezinnen. Wanneer die er niet zijn, moeten de groepen collectief ondergebracht worden in scholen, in lokalen van de plaatselijke jeugdbewegingen of zelfs in hotels. De gasten moeten eten, er moet voor uitstappen gezorgd worden en soms hebben ze recht op een dagvergoeding. Het professionaliseren van festivals heeft voor- en nadelen. Showelementen lokken enerzijds een groter aantal belangstellenden. Gaandeweg verwekt deze formule wel een verwachtingspatroon dat jaar na jaar moet ingevuld worden. Een gemoedelijke formule met een bescheiden programma heeft een familiaal karakter. Het publiek moet dan komen van een dragende en ruime lokale gemeenschap.

In Bonheiden betraden volksdansgroepen voor de 45ste keer het festivalpodium. Het begon 45 jaar geleden met het uitnodigen van de Boerendansers uit Hellendoorn in Nederland. Al snel werden meer groepen uitgenodigd en werd het opvangen van 4 tot 5 buitenlandse groepen een festivalstandaard. Zeventien jaar geleden verhuisde het festival naar het complex 't Blikveld dat ondertussen een vaste stek is geworden, mede door de efficiënte samenwerking met een enthousiast team. Het programmaboekje liegt er niet om: zonder tal van sponsors kloppen de rekeningen niet; Logistieke steun van de gemeente staat nog steeds garant voor een stevige onderbouw.

De rol van de Gemeente was dit jaar des te belangrijker voor 'Hello Schoten'. Vorig jaar mochten we voor de 60ste keer de wereld zien in Schoten. Toch waren aan dat jubileum schaduwzijden. Er was vooreerst de coincidentie met het wereldkampioenschap voetbal. De organisatie stelde zich zo soepel mogelijk op om zowel volksdans als voetbal ruimte te geven. De goede prestaties van de Rode Duivels hielden het publiek toch gedeeltelijk weg uit de festivaltent. Tot overmaat van ramp liet de Vlaamse regering weten dat een omvangrijke provinciale subsidie werd geschrapt. De 61ste uitgave van het festival kwam daardoor in gevaar. Uiteindelijk zorgde de Gemeente Schoten voor een belangrijke financiële injectie. Festival nr. 61 was gered!

We roepen de festivalsfeer weer op via beelden.

Wie in Schoten was, zal zich de KwaMashu Community Arts and Dance Academy - AMA-ZEBRA nog lang herinneren. Zonder meer een spektakel van het begin tot einde. De dansers namen stormenderhand bezit van het podium, de nodige acrobatieën inclusief. Alles begeleid met overtuigend slagwerk. De groep bracht ook enkele geslaagde choreografieën. Onstuimig is ook een passende term voor het Ballet Folklorico de la Paz uit Bolivië. We kregen een beeld van de diversiteit in dans en kledij. Twee groepen die zorgden voor respectievelijk de afsluiter en het begin van de voorstelling.

Afb. 7: *Gelmel als vaste waarde aan de slag. (Hello Schoten!)*

Afb. 8: *een Laotiaanse versie van boer en boerinneke. (Bonheiden)*

Afb. 9: *de frangipanebloem als nationale bloem van Laos. (Bonheiden)*

Daartussen mochten we genieten van een gevarieerd programma. KTF Rahda Sarisha uit Indonesië viel op door zijn geprononceerde muzikale begeleiding (metallofoon, xylofoon, tamboer, gong, bamboefluiten, zang en ook accordeon). De jonge groep bestaat uit studenten van het Departement Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Jakarta. Het optreden gaf een dynamische indruk, kleurrijk ook door de prachtige costumering. Folklorisubor Jahodná uit Košice (Slowakije) groepeerde eveneens studenten of afgestudeerden van de plaatselijke Technische Hogeschool. Eens de groep op dreef, was het genieten van de variaties eigen aan de Čardaš die in het oosten van Slowakije wordt gedanst. De meisjes lieten zich niet onbetuigd in een flessendans. De groep Busuicul uit Roemenië beschouwt zich als de boodschapper van het nationaal immaterieel cultureel erfgoed. Begeleid op traditionele instrumenten zoals cembalo en doedelzak brachten de dansers vooral de traditie uit de provincie Bacau (noordoost Roemenië) tot leven. We kregen voornamelijk de senioren te zien, omdat de jongere studenten thuis nog met examenperikelen worstelden. Volkskunstgroep Gelmel vertegenwoordigde Vlaanderen. Alhoewel de groep nagenoeg iedere plank kent op het Schotense podium, was het toch gespannen uitkijken naar hun prestatie. Muzikale duivel-doet-al Paul Van Dueren moest de Europeade laten voorgaan en dansleidster Pit Balin gaf de fakkels door aan een jongere generatie. Onze Gelmeldansers slaagden er andermaal in om het publiek te charmeren met een aangenaam programma. We herkenden de traditionele aanpak, maar er zaten zeker ook enkele nieuwe vondsten in, zoals het eeuwig inspirerende spel tussen meisjes en jongens op de dansvloer. De dansers konden rekenen op een perfecte muzikale begeleiding.

Afb. 10: *feest in het Hongaarse Szany (Bonheiden).*

Afb. 11: *Mexicaanse dansers tonen ons de 'echte' versie van 'la Bamba' (Bonheiden).*

Afb. 12: *Sant Angelo Romano aan het werk (Bonheiden).*

Zowat 6 weken later konden we alweer genieten van het festival in Bonheiden. Met het Ensemble Lao Deum bracht de festivalorganisatie het verre en lange tijd ontoegankelijke Laos naar Vlaanderen. We mogen het optreden van de Laotische dansers en muzikanten als een perfecte opener beschouwen. Het publiek is vol aandacht voor Aziatische elementen: een fysieke afstandelijkheid, ook bij het dansen (het hoofd mag niet aangeraakt worden en het geven van handen is onbeleefd), de 'khene', een soort mondorgel waarvan het geluid lijkt op dat van een mondharmonica, de kleurrijke kledij met gekunstelde hoofddeksels voor de meisjes, de frangipanebloem (*Plumeria* spp.) als nationale bloem van Laos, festiviteiten volgens de boeddhistische kalender. Van Laos naar Hongarije lijkt een hele stap. Toch waren we geboeid door de eenvoud en het ongeunsteld optreden van Bokréta Néptánc Egyesület uit Szany. Szany is een dorp met ongeveer 2000 inwoners. In 1931 ontstond een zang- en dansgroep uit een vroeger opgericht katholiek koor. Al 3 generaties lang wordt de eeuwenoude landbouwcultuur van de streek doorgegeven door middel van dansen, muziek en authentieke kledij. We zagen wellicht een van de meest authentieke Hongaarse groepen, waarin jong en minder jong tradities van een dorp de wereld ronddraagt. Azcapotzalco uit Mexico City is eens te meer een groep dansende studenten. De groep ontstond in 2009 als een workshop aan de universiteit in de hoofdstad. De groep treedt nog maar 6 jaar op, maar mag gezien worden. Het jeugdig enthousiasme, maar ook de toewijding op het podium, alles begeleid met gitaren, was een genot voor oog en oor. De groep voerde de 'Bamba' uit. Heel wat anders dan wat we op onze dansfeesten doen! De Mexicaanse versie van de dans, ook wel 'zapateado' genaamd, steunt vooral op voetenwerk. Een lange rode sluier wordt op de grond gelegd. Tijdens het

Afb. 13: jonge Krekeltjes veroveren het podium en meteen ook de harten van het publiek (Bonheiden).

dansen vlechten meisje en jongen met de voeten een strik in de sluier als bewijs van hun gebondenheid door onderlinge liefde. Het herhaaldelijk terugkomen van 'Yo no soy marinero, soy capitán' (ik ben geen matroos, ik ben de kapitein) wijst op de plaats waar de dans ontstaan is. Het gaat meer bepaald om Veracruz, een havenstad. Gruppo Folk Monte Pàtulo kwam vanuit Sant'Angelo Romano, op zowat 30 km van Rome. Het werd een aangenaam weerzien, want de groep was reeds in 2006 te gast in Bonheiden. We voelden ons als op een Italiaans dorpsfeest, ondergedompeld in dans en muziek als onderdeel van het leven van iedere dag. Bonheiden en Sant'Angelo Romano: één grote familie. De Italiaanse groepsleider moest zelfs een traantje wegpinken bij zijn afscheidswaard. Tussendoor kwamen vendeliers, dansers en muzikanten van Volkskunstgroep de Krekels in actie. We zagen vooral dansende kinderen en we mogen gerust zijn. Er is een gezonde leeftijdspiramide in de groep. Geen eenvoudige klus dat optreden, want alle leden werden ingezet in de logistiek van het festival. De toeschouwers konden er mee leven dat ze tijdens het optreden van de Krekels en Krekeltjes tijdelijk geen drank konden bestellen.

Volkskunstgroep de Krekels heeft er 45 jaar werking opzitten. Het ziet ernaar uit dat de groep resoluut de weg heeft ingeslagen van de volgende 45 jaar. Het doet deugd zo'n ganse dorpsgemeenschap geëngageerd te zien in een festival van hoog niveau. De sfeer blijft gemoedelijk, zoals dat hoort bij een dorpsfeest. Hello Schoten is een dimensie groter. Ook hier hebben we het gevoel van een volksfeest op en rond de festivalweide. Hopelijk lukt het om voldoende financiële draagkracht te vinden voor de komende jaren. In ieder geval proficiat aan alle medewerkers aan beide festivals. Tevens langs deze weg ons oprecht respect en gelukwensen aan de organisatoren van alle volksdansfestivals in Vlaanderen!

<https://www.helloschoten.be>

<http://www.dekrekels.be/festival/>

Gert Laekeman
Ooggetuige en voorzitter van IVV

Drie festivals, drie maal raak!

Vakantie in het buitenland en daar een folklorefestival meepikken, het blijft prettig. Buitenlandse festivals hebben dikwijls een andere insteek en andere organisatie dan bij ons. We hebben drie festivals, heel verschillend van opzet, voor je op een rij gezet.

Het eerste festival is 'FOLK Cantanhede - Semana Internacional de Folclore', 13e editie en wordt georganiseerd door de Grupo Folclórico Cancioneiro de Cantanhede.

Cantanhede, gelegen op iets meer dan 200 km van Lissabon, halfweg tussen Coimbra en Aveiro, heeft een oppervlakte van 391 km². Samen met zijn 14 deelgemeentes telt het 36.000 inwoners. De uitgestrektheid en de verschillende kernen op het grondgebied, geeft het festival de mogelijkheid om optredens te laten doorgaan op meerdere locaties. Meestal worden de gastgroepen gehuisvest in de Escola Pedro Teixeira, een middelbare school in Cantanhede.

Van 6 tot 14 juli stelde dit festival ons 9 verschillende groepen voor uit Brazilië, Mexico, Servië, Panama, Polen, Spanje, Colombië, Georgië en Costa Rica.

Het programma bestond uit 6 internationale Gala's (optredens met alle groepen) die plaatsvonden in grotere gemeenten in de omgeving. Daarnaast waren een twintigtal kleinere optredens van telkens 2 groepen. Deze gingen door in de gemeenschapscentra in omringende dorpen. Als aanvulling op het programma fungeerde de plaatselijke dansgroep of een koor. Voor hen is het een uitgelezen gelegenheid om op te treden voor eigen mensen. Dit garandeert natuurlijk het nodige publiek dat komt kijken naar de buitenlandse groepen en de eigen mensen aanmoedigt.

Tijdens het Gala in Febres, een van de deelgemeentes van Cantanhede, stond het plaatselijk kinderkoor achteraan op het podium opgesteld. Bij het begin van ieder optreden zong het kinderkoor koor een volksliedje uit het desbetreffende land. Telkens waren de dansers aangenaam verrast. Je zag ze glimlachen en elkaar even aanstoten... En de ouders van de kinderen waren apetrots dat hun spruit daar op het podium iedereen in vervoering bracht.

Naast de Gala's waren er nog een tiental solo-optredens van groepen telkens in een andere deelgemeente. Al bij al een bijzonder druk programma voor de groepen, die enkel de vijfde dag en de voorlaatste dag weinig of geen optredens hadden. Maar de organisatie liep als een trein. Als publiek was het enkel genieten van al het moois dat je werd voorgesteld.

Nog even vermelden dat de voorstellingen altijd gratis waren. Dit kan dank zij de ondersteuning door de Provincie, Toeristische Dienst van Midden-Portugal, de Cultuurdienst van Midden-Portugal, de regionale radiozender, een paar kranten, een bank, een tweetal grootwarenhuizen en INATEL. Deze laatste is een stichting die jongeren, senioren, werknemers kwalitatieve vrijetijdsbesteding aanbiedt en ijvert voor het behoud van de Portugese culturele traditie, en respect voor de authenticiteit.

Een heel ander soort festival is het 'Festival Folklorique International - Les Portes Ouvertes d'Imbsheim'

Imbsheim ligt op iets meer dan 30 km van Straatsburg en telt 500 inwoners. Het maakt deel uit van Bouxwiller (Alsace, Frankrijk) samen met Riedheim en Griesbach-le-Bastberg.

Het festival beleefde zijn 39e editie op zaterdag 20 en zondag 21 juli. Voor de organisatie tekende 'Le Groupe Folklorique du Pays de Hanau' uit Imbsheim. Dit jaar waren Griekenland en Rusland te gast.

Zaterdagavond dansten de groepen op het dorpsplein. Lange tafels en banken waren gevuld met publiek dat niet alleen kwam genieten van de optredens maar ook van de tartes flambées en het gegrild vlees.

Zondag gingen de deuren van de boerderijen open en werden handwerk en kunst geëxposeerd op de binnenkoeren. Talrijke eet- en drankstalletjes met plaatselijke lekkernijen vulden het straatbeeld. In de namiddag trok de grote stoet door het overvolle dorp. De buitenlandse groepen werden aangevuld met dansgroepen uit de wijde omgeving. Daarna gaf elke groep een optreden op het openluchtpodium. Ook dan vulde de geur van tartes flambées de lucht.

Op maandag kregen de groepen nog een rondleiding in Straatsburg of een bezoek aan een in de omgeving gelegen bezienswaardigheid aangeboden. Een rustig maar erg aangenaam en gratis festival.

De buitenlandse gasten verblijven in gastfamilies die instaan voor overnachting en ontbijt. De overige maaltijden worden verzorgd door vrijwilligers uit de groep en sympathisanten. Een heel aantal bedrijven geven etenswaren en steun. Ook het gemeentebestuur steunt en erkent de waarde van de groep die ijvert voor het behoud van dansen, liederen, taal en tradities.

Deze groep was reeds in Vlaanderen te gast in Brussel (1983), Heusden-Zolder (2010), Leuven (2003 en 2006) en in Westerlo in 2005.

We eindigen met het 'Festival Interceltique de Lorient'

Lorient is een havenstad in Frankrijk aan de Atlantische Oceaan, in het zuiden van Bretagne. Met zijn 57.400 inwoners op een grondgebied van 17,48 vierkante km is dit stukje Bretagne elk jaar sinds 1971, dé bakermat van Keltische muziek en dans. Sinds 1971 biedt dit gigantisch festival muziek en dans aan uit Bretagne, Wales, Schotland, Asturië, Ierland, Cornwall en Galicië.

Gedurende 10 dagen en 10 nachten vinden er congressen, optredens van artiesten, bals en tentoonstellingen en voordrachten plaats. In totaal treden hier meer dan 5000 artiesten op. Naast de meer dan 120 voorstellingen waarvan 60% gratis, staan er ook masterclasses, wedstrijden, danscursussen en filmvoorstellingen op het programma. Geen sinecure om elk jaar de stroom van meer dan 700.000 bezoekers in goede banen te leiden.

De Grote Parade op zondag duurde meer dan 3 uur waarbij meer dan 60.000 mensen heel het gebeuren volgde. De organisatie verliep gesmeerd. Het centrum rond de jachthaven was autovrij. Daar kon je het 'dorp' bezoeken waar de regio's zich voorstellen en aldaar diverse optredens bijwonen. Her en der in het centrum werd gemusiceerd en gedanst.

Dé grote optredens waren 's avonds in het voetbalstadion van Lorient. Vijf keer op 10 dagen tijd vulde het publiek dit stadion tijdens de Nuit Interceltique. Een totaal spektakel dat met film en foto's op de achtergrond en een uitgekiende belichting de dansers en muzikanten tot hun recht liet komen. In de aankondigingen werd telkens de nadruk gelegd op belang en behoud van tradities, bewust zijn van de rijkdom aan muziek en dans. Dit festival is de beste garantie dat al deze zaken behouden blijven en doorgegeven worden aan de volgende generaties...

De Grote Parade en de Nuit Interceltique werden uitgezonden op tv. Ook radio en kranten besteedden er uitgebreid aandacht aan. Een luxe die wij helaas niet kennen.

Dit festival wordt geleid door een Raad van Bestuur die maximum uit 23 leden bestaat, gekozen uit Algemene Vergadering die meer dan 1200 vrijwilligers telt. Zij krijgen steun vanuit de overheid en overheidsinstanties. Banken, kranten en tijdschriften (waaronder RollingStone), automerken en brouwerijen, meer dan 70 privé-bedrijven staan stevast op de lijst van sponsors. Ook het grote publiek kan, door middel van verschillende steunformules, hun festival financieel ondersteunen.

Maar dit gigantisch gebeuren zou niet mogelijk zijn zonder de steun van de meer dan 1500 vrijwilligers en stagiaires die elk jaar weer het beste van zichzelf geven om ons te laten genieten van zoveel moois.

Lisette Luyckx

<http://www.folkcantonhede.com>

<http://hanau.folklore.free.fr>

<https://www.festival-interceltique.bzh>

Zot veel zomers

'Zot veel zomers ...Mis geen enkel festival'... Maandenlang overspoelde de VRT ons dagelijks met aankondigingen van muziekfestivals. Werchter, Tomorrowland, Pukkelpop, Graspop ... We konden dan ook nog genieten van gelukkige uitgelaten festivalgangers die enthousiast beweerden hoe leuk dit allemaal was.

Af en toe kwam er al eens een KLARA-aankondiging voor een klassiek festival. Maar volkskunst? Niet te bemerken.

Of toch, eenmaal. En nog wel in een drukbekeken programma, juist na het nieuws: Iedereen beroemd. Vier minuten lang. De eerlijkheid gebiedt ons wel te zeggen dat er heel wat tijd gestoken werd in de voorbereiding van dit plezierige filmpje.

Maar verder? Ik heb niets opgemerkt. Wat deed het me plezier in de geschreven pers al eens aankondigingen of verslagen te lezen van een van onze festivals. Een ervan trok speciaal mijn aandacht, op 25 juli. In Pallieterke. Je kon er niet naast kijken. En ... wat een positieve boodschap!

“Vorig jaar moesten we tot onze spijt forfait geven voor de Europeade in het Portugese Videu. Maar de 56ste editie van Frankenberg in het Duitse Hessen stond bovenaan de verlanglijst. En daar hebben we geen moment spijt van gehad. Want hetgeen onze vrienden van het Europeade-comité met een scheut ‘Deutsche Pünktlichkeit’ afgelopen week in mekaar staken, was van het allerhoogste niveau.” Zo begon dit artikel.

Het volledig artikel is te lezen op onze website⁽¹⁾. Maar de tussentitels sprekenboekdelen: Oorsprong in Antwerpen, Weergaloze Balten en massaal veel jeugd, Alles in open lucht, Feilloze organisatie, Massaal jeugd, Kooravond en Hanske de Krijger, Klaipeda 2020.”

Ze wijzen op alles behalve oubolligheid. Het voorlaatste paragraafje is een exacte beoordeling van wat onze volkskunstgroepen al jarenlang doen, ook in onze kleinere festivals: “Ook al bent u zelf geen volksdanser of muzikant, het bijwonen van zo’n Europeade-gebeuren is echt wel verrijkend. De Europeade is immers zoveel meer dan een festival. Het is telkens weer een echt hoogtepunt van gezonde traditie, culturele uitwisseling en Europese vriendschap.”

Kankeren op het gebrek aan publiciteit heeft geen zin. Zelf er iets aan doen wel. Ieder op zich, op kleine schaal, kan al helpen. Voor het IVV is hier zeker een taak weggelegd. Ik ben er op mijn manier aan begonnen. In de Roetskalender.

Ken je hem niet? De weekkalender De Roets noemt zichzelf het geheugen van de Lage Landen. Elke week komen er markante mensen en historische verhalen uit onze contreien aan bod. Bekend of minder bekend, maar altijd historisch correct en pittig verteld.

Walter De Buck bijvoorbeeld, de Gentse volkszanger me zaane vlieger. Die ken je zeker. Maar ken je Karel Aubroeck of Corry Lievens? En heb je al gehoord van Cornelia Arens, die Amsterdamse begin die tot drie keer toe van de kerk in de goot belandde? Was Michaelina Wauthier een schilder, beeldhouwer of zanger?

Ook volkskunst en volkscultuur komen erin aan bod. Zelf schreef ik voor deze jaargang 2020 drie artikels. Over Mon De Clopper, K.C.Peeters en Michaelina Wauthier. En als je niet weet waarom niemand wist dat zuster Beatrijs zoveel jaren uit het klooster verdwenen was ... dan kan je het in deze uitgave lezen.

En ook voor volgend jaar staan er al enkele volkskunstartikeltjes klaar. Over wie, dat blijft nog een geheim.

Meer info op www.roetsinfo.eu

Johan Lambrechts

(1) <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vk201909-zotveelzomers>

AANKONDIGINGEN

Cursussen Vendelzwaaien

Kennismakingscursus

Zondag 20 oktober 2019 - Leuven

Ervaren lesgever-vendeliërs geven de aanwezige beginners een stoomcursus vendelzwaaien.

Meer info: <https://www.vendelen.net>

Aanmelden en inlichtingen: info@vendelen.net - M: +32 496 593523.

Vendeliërsverbroedering

Zondag 17 november 2019 - Herentals

De kogel is door de kerk: de verbroedering gaat door op dezelfde locatie als de voorbije jaren, met name in de grote sporthal van het Netepark in Herentals. Helaas niet meer vast op de laatste zondag van november. Dit zijn de datums voor de komende 3 jaar:

- zondag 17 november 2019
- zondag 29 november 2020
- zondag 21 november 2021

Meer info: <https://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/vendeliërsverbroedering>

Aanmelden en inlichtingen: stefaan@haesen.info - M: +32 496 593523.

Open Cursusdag Vendelen

Zondag 9 of 16 februari 2020 - regio Gent

Cursus vendelzwaaien voor gevorderden. Laat alvast even weten of je interesse hebt om te komen. Ook voorstellen voor reeksen en onderwerpen zijn welkom.

Meer info: <https://www.vendelen.net>

Aanmelden en inlichtingen: info@vendelen.net - M: +32 496 593523.

Carpevento - Planet Earth

Vendelshow - Kaas & Wijn

Zaterdag 26 oktober 2019 - Leuven

Meer info: www.carpevento.com

INHOUD

In deze Volkskunst

KALENDER	2	COMMUNICATIE	13
IVV Activiteiten	2	Waar zijn we mee bezig	13
IVV Cursussen	2	ARCHIVEREN	14
IVV Kalender	2	Uit de archieven van volksdansgroepen	14
CONTACT	2	INTERVIEW	15
EDITORIAAL	3	Een gesprek met Johan Goessens	15
Afbraak en opbouw	3	VOLKSVERHALEN	18
WERKING IVV	5	Terug Naar school	18
IVV wordt 55 jaar - Jubileumviering	5	Volksverhalenbank	19
REDACTIONEEL	6	ADVERTENTIE	20
Jouw Volkskunst-abonnement	6	VERSLAGEN	21
BESTELLINGEN	6	Festival Westerlo	21
Vendelstokken	6	De Pikkeling - Oogstfeest in de Aalsterse Faluintjesstreek van 24 tot 30 juli 2019	22
Webwinkel	7	Te gast in Schoten en Bonheiden	23
ADVERTENTIE	8	Drie festivals, drie maal raak!	25
VOLKSDANS	9	Zot veel zomers	28
Waar zijn we mee bezig	9	AANKONDIGINGEN	30
VENDELEN	9	Cursussen Vendelzwaaien	30
Waar zijn we mee bezig	9	Carpevento - Planet Earth	30
STREEKDRACHTEN	10	INHOUD	31
'De wereld van Bruegel' in het Openluchtmuseum van Bokrijk	10	COLOFON	32
		ERELEDEN	32

Eindredactie

Stefaan Haesen

Redactie

Hugo Bulterijst,
Stefaan Haesen,
Gert Laekeman,
Johan Lambrechts,
Lisette Luyckx
Frans Monden,
Machteld Van den Bossche
en Henri Vannoppen.

Vormgeving

Stefaan Haesen

Druk

reclameland.be

Verschijningsdata

Volkskunst verschijnt op
15 maart,
15 juni,
15 september
en 15 december

Inlevertermijn bijdragen

Artikels kunnen
aangeleverd worden op
redactie-volkskunst@
instituutvlaamsevolkskunst.be
tot 6 weken voor verschijning

Auteursrechten

Iedere auteur is inhoudelijk
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.
Overname van artikels
is toegestaan mits
bronvermelding.

Abonnement

Abonnees ontvangen elk kwartaal naar keuze een of twee gedrukte exemplaren en Volkskunst in digitaal formaat (mits opgave van een e-postadres aan secretariaat). Je krijgt tevens een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je aan het digitale archief van IVV: alle digitaal beschikbare publicaties, losse dansen, vendelreeksen, kledijbeschrijvingen en *Volkskunst*.

Het abonnementsgeld voor 2019 bedraagt 25 euro.

Buitenlandse abonnees betalen 35 euro.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening
IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van
IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement
Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Volkskunst e-Nieuwsbrief

Inschrijven kan op de webstek (onderaan in de rechtse kolom) of door het sturen van
een e-mail naar
e-nieuwsbrief@instituutvlaamsevolkskunst.be.

ERELEDEN

Ere-voorzitter

Frans 'Sus' Geens (†2013)

Ereleden

Adriaan Claeys (†2002)
Marc De Maertelaere (†2018)
Dree Pauwels (†2016)
Andrea Sterck
Gilberte Van Espen
Renaat Van Overbeke (†2017)
Etienne Vankeirsbilck

VU: Stefaan Haesen, Jubellaan 123, 2800 Mechelen